

Raad voor Cultuur
T.a.v. de voorzitter Els Swaab
R.J. Schimmelpennincklaan 3
Postbus 61243
2506 AE Den Haag

Amsterdam, 22 april 2008

Onderwerp: Advies aanvraag fondsen en sectorinstituten beelden kunst

Aan de voorzitter en leden van de Raad voor Cultuur

Geachte mevrouw Els Swaab,

De minister heeft u gevraagd een oordeel te geven over de beleidsplannen van de Mondriaan Stichting en het Fonds BKVB en daarbij rekening te houden met zijn beleidsbrief beeldende kunst van 7 december 2007. Wij vragen u bij uw oordeelsvorming over de plannen van de fondsen niet uitsluitend de wensen van de minister als ijkpunt te nemen maar deze plannen ook te beoordelen op de effecten voor de scheppende kunstenaars in Nederland.

Hieronder lichten wij ons appèl toe aan de hand van een aantal aanbevelingen en vragen aan de Raad voor Cultuur.

1. Geen kunst zonder kunstenaars

Aan algemene, sympathieke doelen ontbreekt het niet in de beleidsplannen van de minister. Niemand is tegen 'een brede deelname aan cultuur en meer ruimte voor talent' zoals in Kunst van Leven als prioriteiten staan geformuleerd voor het nieuwe cultuurbeleid. In de beeldende kunst wil de minister met name de relatie tussen kunstenaar en presentatie versterken en ook die tussen aanbod en afname van kunst. Het ziet er echter naar uit dat de optelsom van alle voorgestelde maatregelen zal zijn dat de positie van beeldende kunstenaars vergaand verslechterd en daarmee het florierende beeldende kunst klimaat in de komende vier jaar aan de wortel wordt aangetast.

In zijn adviesaanvraag schrijft de minister dat "de fondsen en sectorinstituten bij uitstek in staat zijn de kwaliteit van de cultuurbeoefening in ons land naar een nog hoger peil te brengen". Dit is een wel erg eenzijdige voorstelling van zaken! Hoe zinvol het werk van deze instituten voor de uitvoering van het beleid van de minister ook moge zijn, het zijn toch in de eerste plaats de

kunstenaars die de cultuurbeoefening in ons land op hoog niveau houden. En zonder een vitale beroepsgroep van beeldende kunstenaars is werken aan verhoging van de kwaliteit van de cultuurbeoefening melken in een mandje.

2. De plannen van het Fonds BKVB: Minder voor minder?

In de kunsten gaan grote vitaliteit en hoge maatschappelijke waarde nog altijd chronisch samen met een uiterst karige beloning van de mensen die het werk moeten doen. Ook recente onderzoeken bevestigen dat kunstenaars in Nederland tot een economisch onderkaste behoren. Hoe ondernemend en succesvol kunstenaars ook zijn er is een schrijnend tekort aan middelen om te investeren in ontwikkeling, onderhoud en vernieuwing van het vak en de artistieke processen. Het heeft ons dan ook bijzonder verbaasd dat het Fonds in haar beleidsplan niet om een verhoging van haar werkbudget heeft vraagt.

Het budget voor beeldende kunst voor de periode 2009-2012, zakt bij het Fonds BKVB met ongeveer 2,5 miljoen ten opzichte van de begroting 2004-2008 (blz. 121 Activiteitenlasten, Beleidsplan Fonds BKVB 2009-2012). De discussie "meer voor minder" dekt bij het Fonds BKVB de lading dan ook niet. Het wordt "minder voor minder" wat de beeldende kunst betreft. Bovendien worden de criteria om in aanmerking te komen voor een basisstipendium of een startstipendium fors aangescherpt. Het aantal startstipendia per jaar zal tussen de 60 en 70 zijn. Het Fonds concludeert hierbij dat minder dan 10 % van de afgestudeerden nog in aanmerking zal kunnen komen voor een startstipendium. De jaarlijkse verstrekking van het basisstipendium halveert van 400 naar 200 kunstenaars. En kunstenaars kunnen pas 8 jaar na afronding van een vakopleiding een basisstipendium aanvragen in plaats van 4 jaar nu.

Dit zijn verontrustend lage aantallen en percentages! Temeer daar het enige alternatief voor academie verlaters de schrale WWIK is. Kunstenaars kunnen niet alleen van de markt leven, subsidies zullen altijd nodig blijven. Door een dergelijk uitgekleeft pakket aan regelingen bij het Fonds BKVB, zonder dat er andere direct aan kunstenaars te verstrekken subsidies voor handen zijn, zal op den duur veel talent in de knop gebroken worden.

Wij zijn benieuwd naar het oordeel van de Raad in deze.

Wat ons betreft blijft het van het grootste belang dat een groter deel van de brede middenlaag van kunstenaar op het Fonds BKVB een beroep moet kunnen doen.

3. De plannen van de Mondriaan Stichting: Waardering voor de kunstenaar ontbreekt.

De beleidsbrief van de minister over het beeldende kunstbeleid stelt de Mondriaan Stichting 1,5 miljoen euro extra in het vooruitzicht. Hiervan is 1 miljoen gereserveerd voor versterking van kunstenaarsinitiatieven en presentatie-instellingen. De overige 500.000 euro is voor versterking van

de internationale programmering van hedendaagse kunst. Met instemming lezen wij dat de Mondriaan Stichting in haar beleidsplan een nog verdergaande budgetverhoging bepleit. Maar wij zijn uitermate teleurgesteld dat nergens in de plannen een eind wordt gemaakt aan de bijna middeleeuwse toestanden in zake de hang- en staangelden in het Nederlandse (gesubsidieerde) kunstcircuit. Wanneer een kunstenaar zijn werk exposeert, wordt er nog steeds van uitgegaan dat de eer te mogen exposeren voldoende 'honorarium' is voor de kunstenaar. Het staat immers goed op de cv, het betreft dan een investering van de kunstenaar voor zijn toekomst. Vaak leggen beeldend kunstenaars er geld op toe om ergens te mogen exposeren. Het ontbreekt de presentatie-instellingen in Nederland geheel aan het besef dat de kunstenaar ook moet eten of zij maken misbruik van de schaarste waar kunstenaars mee moeten leven. Dit in tegenstelling tot alle ons omringende landen! Zelfs de Mondriaan Stichting begroot deze kostenpost niet in de presentatie budgetten.

Wij zijn benieuwd naar het oordeel van de Raad in deze.

Wij pleiten er voor dat presentatie instellingen, die overheidsgelden ontvangen, verplicht worden gesteld om aan kunstenaars een redelijk honorarium te betalen en een hang- en stavergoeding toe te kennen. Daar waar de particuliere markt het laat af weten moet de (indirect) subsidiërende overheid haar eigen 'normen en waarden' omzetten in voorbeeldgedrag! Dit heeft alles te maken met wel of geen respect en waardering tonen voor de kunstenaar achter de kunst.

4. Omlegging Geldstroom BKV

Om administratieve drukte te vermijden en omdat het effect van de Geldstroom BKV niet te meten is, stelt de minister voor (en de Tweede Kamer is reeds met dit voorstel akkoord gegaan) de provincies er tussen uit te halen en geen budget meer te geven. Daarmee staat vast dat de Geldstroom BKV vanaf 2009 verdeeld wordt over 35 gemeenten met meer dan 90.000 inwoners.

Deze 35 gemeenten hoeven geen verantwoording af te leggen aan de centrale overheid over hoe deze gelden besteedt worden. Het risico van substitutie met andere gemeentelijke gelden voor beeldende kunst ligt zo levensgroot op de loer. Ook zijn er gemeenten die tot nu toe geen enkel kunstbeleid voeren en de infrastructuur missen om dat vorm te geven en uit te voeren. Wanneer de omlegging van de Geldstroom BKV leidt tot minder in plaats van meer geld voor kunst op lokaal niveau is dat slecht voor het cultuurbeleid en voor de ontwikkelingskansen van kunstenaars.

Hoe denkt de Raad voor Cultuur dat deze risico's tegen kunnen worden gegaan?

Wij denken dat de centrale overheid wél eisen moet stellen bij de besteding van deze Geldstroom BKV aan de gemeenten. Wij stellen voor dat de 35 gemeenten deze gelden direct ten goede doen komen aan beeldende kunst en beeldende kunstenaars. In de zin van opdrachtenbeleid, presentatie- en expositie-investeringen direct aan kunstenaars.

5. U bent er niet alleen voor de minister!

De zorgen en wensen van kunstenaars zoals boven beschreven zijn voor u niet nieuw. Vele kunstenaars hebben in openbare debatten, brieven en oproepen aan de politiek kenbaar gemaakt dat zij zich grote zorgen maken over de gevolgen voor de kunstenaars van de ingrijpende herziening van het beeldende kunstbeleid van het ministerie van OCW voor de periode 2009-2012.

De optelsom van de beleidsherzieningen zal zijn dat deze vooral ten koste van de (inkomens)positie van de brede middenlaag van kunstenaars, terwijl deze als voedingsbodem onmisbaar is voor zowel het genereren van toptalent als ook voor een brede toegankelijkheid van kunst en cultuur. Of om in sporttermen te spreken: geen topelftal zonder een goed jeugdelftal. Wij maken ons grote zorgen over deze ontwikkeling.

De Raad voor Cultuur is er niet alleen om de minister te adviseren bij de uitvoering van zijn cultuurpolitieke programma. Wij vinden dat de Raad er ook is om het brede (maatschappelijke) belang van de culturele sector te articuleren en daarbij een scherp oog moet hebben voor de ruimte die kunstenaars wordt geboden in het Nederlandse cultuurbeleid. Op dit moment vinden wij uw raad te onzichtbaar op dit punt.

Vanuit dit perspectief vragen wij u onze zorgen en ideeën te gebruiken als één van de ijkpunten bij de beoordeling van de plannen van fondsen en bij de opstelling van uw advies aan de minister. Nu in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer op 27 maart 2008 is gebleken dat zowel de minister als ook de woordvoerders van de Kamerfracties gevoelig zijn voor onze zorgen en argumenten, zal het advies van de Raad voor Cultuur zeker aan politieke relevantie en zeggingskracht winnen.

Een kopie van deze brief sturen wij aan de directies van het Fonds BKVB, de Mondriaan Stichting, aan de VNG en het IPO en aan minister Plasterk.

Namens de organisaties samenwerkend in het BK-platform van de Federatie van Kunstenaarsverenigingen,

Inger Minnesma	FNV-Beeldend
Leen La Riviera	CNV Kunstenbond
Theodor Schokker	Beroepsvereniging van Beeldende Kunstenaars
Jan Westerhof	Gemeenschap Beeldende Kunstenaars